

"גם לנשמה מגיע אוכל"

הלות לחשה חיזורים ואקטואליה לפי סדר פרשיות השבוע

פרשת תרומה שנת תשפ"ג

"שנכנס אדר ארמית פסחה"

1. האם בלילה כאשר אוכלים סעודה צריך לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון? הוכח מפרשת השבוע!
2. איך קיימת מציאות לדורות לקיים את מצות בניית המקדש והרי בית המקדש השלישי ירד מלמעלה?
3. האם גוי או קטן כשרים לבנות בית המקדש? הוכח מפרשת השבוע!
4. הנותן צדקה לעני בצורה מבוזה, האם זה נחשב כמו אדם שמבוזה אתרוג בשעת הנטילה?
5. גר שנימול ועדיין לא טבל ומת האם נקבר בקבר ישראל? הוכח מפרשת השבוע!
6. האם מותר ללמד תורה תלמיד שאינו תוכו ככרו ואיך אפשר להבחין מי שאינו תוכו ככרו?
7. מי שנותן צדקה כדי שיהא לו כבוד ממעשה זה האם קיים מצות צדקה? הוכח מפרשת השבוע!
8. האם עשיית חסד מכפר כמו הקרבת קרבנות?
9. האם עם ישראל חרשו וזרעו במדבר? הוכח מפרשת השבוע!
10. איך אפשר לקיים בזמננו את המצווה של ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם?
11. כאשר עם ישראל היו במדבר האם הם חרשו וזרעו שם? הוכח מפרשת השבוע!
12. האם הציווי על הקמת המשכן היה לפני חטא העגל או אחרי חטא העגל?
13. איזה ברכה בירכו בעשיית המשכן וכליו?
14. מדוע היה צריך לעשות כליא עורב בבית המקדש כדי שלא יבאו עופות הרי אם היו באים עופות הם היו נשרפים מהקדושה?
15. בית המקדש ה"שלישי" האם יבנה בידי אדם או ירד מן השמים? הוכח מפרשת השבוע!
16. כאשר רוצים לבנות ארון קודש מזהב או מפיתוחי עץ מרהיבים ביופיים מה עדיף? הוכח מפרשת השבוע!
17. תלמיד חכם שעבר אירוע מוחי ושכח את כל הלימוד האם צריך לכבדו כאילו לא שכח כלום מלימודו? הוכח מפרשת השבוע!
18. האם חולה פרקינסון צריך להחזיק את כוס הקידוש בידו למרות שיישפך יין על בגדו? הוכח מפרשת השבוע!

חידות

1. באיזה מקרה נער בן י"ג שנים, נחשב 'כספק בר-מצווה' למשך חודש שלם?
2. איך יתכן שאדם העולה לתורה יהיה חייב לברך פעמיים?
3. אנשים שישבו באולם, ואמרו להם פלוני מגיע, לפעמים מצוה עליהם לעזוב את האולם, ולפעמים אסור לעזוב, מתי מצוה לעזוב, ומתי אסור?

עלון זה יוצא לאור בס"ד ע"י בית המדרש "בית - יוסף"
לע"נ רבי יוסף ב"ר יצחק ז"ל ויצמן
רחוב קרית יערים 32 גבעת זאב

ניתן לקבל את העלון מידי שבוע: בהודעה ליוצאפ: 052-8144488 או בהודעה למייל: m3138357@gmail.com

במחשבה תחילה: כפרוס עלינו חודש אדר, כונו מכירים את אמרת חז"ל המפורסמת בגמרא במסכת תענית (דף כט ע"א) "משכנס אדר מרבין בשמחה". דברי חז"ל משקפים תכונה מיוחדת שיש לחודש אדר – תכונת השמחה – המתגלה כבר בתחילת החודש, ומאפיינת את החודש כולו. חז"ל אינם מגדירים מהי השמחה שעלינו להרבות בה, ועמימותה של האמרה גזרה עליה פרשנות רחבה. הלכה זו נדרשת מהפסוק במגילת אסתר: "והחודש אשר נהפך מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב".

הרעיון של 'הפיכה', מיגון לשמחה, מגדיר את האופי המיוחד של חודש אדר. הגזירה הרעה של המן הרשע, שביקש להרוג להשמיד ולאבד את כל העם היהודי, נהפכה על ראשה, והביאה עליהם ישועה ורווחה במקום אסון כליה. דווקא בזכות גזירת אחשוורוש חזר העם בתשובה, עד שחז"ל התבטאו שגדולה הייתה הסרת טבעת המלך, שהחזירה את העם בתשובה, יותר מכל מה שהצליחו בכך נביאי ישראל לדורותיהם. מתוך גזירת המן, והישועה שצמחה ממנה, זכר ישראל ונעשה מרכזי משנה למלך, נבנה בית המקדש, וחזר עם ישראל לארצו.

שמחת החודש קשורה בקשר אמיץ עם המהפכה שהוא מייצג. שמחה מן השורה, שמחת היום-יום, היא שמחה על הטוב שיש בעולם. שמחה זו לפעמים גדולה, אך במידה מסוימת היא פגומה: אמנם יש טוב בעולם, אבל כמו כן יש לא מעט רע, ותמיד נמצא הטוב תחת איום הרע.

שמחת חודש אדר מתייחדת בכך שהיא נובעת מתוך היפוך: הרע עצמו הופך לטוב. מצד אחד, חודש אדר הוא החודש הרחוק ביותר מפתחת השנה הניסית של חודש ניסן; כחודש שחותרם את השנה, אדר עשוי להיות החשוך מבין החודשים. אולם, מתוך נס פורים מתגלה חודש אדר כחודש הקרוב ביותר לחודש ניסן – חודש שממנו סוגרים מעגל, חוזרים לאותה גדולה שבה פתחנו. כך כותב רש"י על שמחת אדר, שימי ניסים הם לישראל: פורים ופסח.

המרחק, לכאורה, בין אדר לבין ניסן, מתהפך על-ידי נס הפורים, כך שמתוך החושך חוזרים לראות אור נפלא. בתוך עולם חשוך, עולם בו כוחות הרע ממשיכים להרים את ראשם לאיים על כל דבר טוב, תפילתנו היא שחודש אדר אכן יפתח לפנינו עידן של שמחה לכל בית ישראל.

האם בלילה כאשר אוכלים סעודה צריך לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון? הוכח מפרשת השבוע!

יכסו - מכיוון דאין בונים את המזבח בלילה, דהרי הרמב"ם פסק בהלכות בית הבחירה (פי"א הלכה י"ב) אין בנין בית המקדש בלילה שנאמר וביום הקים משה את המשכן, ביום מקימים ולא בלילה, ובספר רביד הזהב כתב באמת שאין צריך לכסות את הסכין בלילה, כיון דאין בונים את המזבח בלילה, אבל העולם לא נוהג כן?

המשך חכמה (סוף פרשת יתרו) בנין במה כשר אף בלילה, לכן צריך לכסות אף בלילה ששלחן דומה נמי לבמות.

ועוד נראה לומר: שדווקא בית המקדש אין בונים בלילה, אבל את המזבח היה מותר לבנות בלילה, אי"כ לכן מכסים את הסכין אף בלילה. וכן כתב בערוך לנר בגמרא במסכת סוכה (דף מ"א ע"א) דמזבח מותר לבנות בלילה, כיון דהא דאסור לבנות בית המקדש בלילה ילפינן מהפסוק וביום הקים משה את המשכן, שביום מקימים ולא בלילה, והנה זה פשיטא דכלי המשכן אינם בכלל משכן סתם, דהא בכל מקום נאמר בכתוב את המשכן ואת כליו. וכן כתב בהגהות מהרש"ם סוכה מ"א דשמע בשם הרע"א דהמזבח הוא כלי, ומותר לבנותו אף בלילה. וכן שו"ת בית יצחק (א"ו"ח סימן ג') כתב דמזבח מותר לבנות בלילה. והביא ראיה לדבריו: מהא דאמרין בגמרא במסכת זבחים (דף ס"ו ע"א) דאמרין שדנים כלי מכלי ואין דנים כלי מבניין, חזינן דמזבח הנחושת לא מקרי בנין, לכן אפשר לבנותו בלילה. אבל גוגר אריה יהודה לבנו של הגאון רבי מנחם זעמבא זצ"ל (סימן י"ט) כתב שאין בונים את המזבח אלא ביום כמו בית המקדש.

איך קיימת מצויות לדורות לקיים את מצות בניית המקדש והרי בית המקדש השלישי ירד מלמעלה?

נכלמים ולא תהיה שמחתם שלמה כי ננמנו מהם מצות עשה של ועשו לי מקדש, על כן היה מהחכמה העליונה שיגנוזו השערים, וכשירד המקדש הרי השמים אז יעמידו וקני ישראל את השערים הנגזרים, והמעמיד דלתות בבית הרי זה כאלו בנאו כמבואר בגמרא במסכת בבא בתרא (דף ג"א) דהעמדת דלתות הוא עיקר הבנין ובוה תהיה שמחתם שלמה שזכו לקיים מצות ועשו לי מקדש, וזהו שאומרים והראנו בבנינו זה הבנין המשוכלל מלמעלה, ושמחנו בתיקונו הוא העמדת השערים, לפי הני"ל אתי שפיר דאפשר לקיים את המצוות של בניית המקדש על ידי העמדת השערים.

ועוד נראה לבאר על פי מה שכתב בערוך לנר בגמרא במסכת סוכה (דף מ"א) לחלוק על דברי התוספות ודואי בית המקדש לעתיד לבא יבנה בנין ממש בידי אדם, ומה שנאמר "מקדש ה' כונו ידך" שנדרש במדרש תנחומא שירד למטה, הוא ביהמ"ק רוחני שיבא לתוך ביהמ"ק הנבנה גשמי כנשמה בתוך הגוף, וכמו שירד במשכן ובבית המקדש האש של מעלה תוך האש של הדיוט שנבער בעצים, וכן נראה במכילתא דדרש מסוק מכוון לשבתך פעלת ד' שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, ועל זה קאמר "מקדש ה' כונו ידך" שלעתיד לבא כשימלך ד' לעולם ועד לעיני כל באי עולם ישכון למטה בתוך מקדש שכבר בנוי הוא ומכוון כנגד ביהמ"ק של מטה, לפי זה אתי שפיר דאפשר דהראשונים דסוברים שהמצווה נאמרה לדורות יסברו שזה יבנה בידי אדם.

האם גוי או קטן כשרים לבנות בית המקדש?

לבניין בית המקדש, משמע דרך משום ביטול תורה אין מבטלים אבל עצם הבניין כשר על ידי קטנים, ואם נאמר דהחיוב על כל אחד והבונים עושים את זה בשליחות, הרי קטן אינו בר שליחות. ואולם ה"דברי יציב" דוחה ראייה זו בכמה אופנים: א. שכוונת הגמרא היא: שאין מבטלין אותם לסייע להביא צרכי הבניה, אבל בבנין ממש אפשר דפסולים.

ב. לפי מה שכתב בערוך השולחן העתיד דיני קדשים הלכות בית המקדש (ח"א סימן ג' בסופו) שהכוונה היא: שהמלמדים אין מתבטלים, לפי זה נמי ליכא ראייה, וכן כתב בתפארת יעקב במסכת מידות (פ"א) דליכא להביא ראייה מדברי הגמרא הזו.

ג. על פי מה שכתבו הפוסקים שעד גיל עשרים מקרי תינוקות של בית רבן, כיון שאין מענישים בבית דין של מעלה, אי"כ אי אפשר להביא ראייה מדברי הגמרא. ולכאורה לפי שיטת הדברי יציב אפשר להביא ראייה שקטן כשר לבנות מזה שבצאלא עשה את המשכן, ובאלשיך פרשת ויקהל כתב שהיה קטן? ואולם מהא ליכא להביא ראייה, משום שבדורות הראשונים היו ממחרים להביא שערות היה זמן גדלות מקודם.

י'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה כח).

כתב מרן בשולחן ערוך (א"ו"ח סימן ק"פ) צריך לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון. הבית יוסף הביא שני טעמים להלכה זו: א. מכיוון ששלחן דומה למזבח, ובמזבח כתיב לא תניף עליהם ברזל, לכן נהגו לסלקו בשעת ברכה, כך כתב ברוקח (סימן ש"ב), וכן בשיבולי הלקט (סימן קנ"ה), וכן באבודרהם. ב. משום שפעם אחת היה אחד מברך ברכת המזון, וכשהגיע לבונה ירושלים נזכר בחורבן הבית, ולקח הסכין ותקעו בבטנו, על כן נהגו לסלקו בשעת ברכה.

ובהמשך דבריו כתב מרן בשולחן ערוך (שם) אבל בשבת וביו"ט אין צריך לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון. ובמגן אברהם (שם) כתב בטעם הדבר שבשבת אין צריך, כיון דהא דצריך לכסות את הסכין משום ששלחן דומה למזבח, ובמזבח כתיב לא תניף עליהם ברזל, ובשבת אין בונים מזבח לכן אין צריך.

הט"ו (שם) הקשה: שלפי הטעם שצריך לכסות משום מעשה שהיה שאחד הגיע לבונה ירושלים ותקע את הסכין בבטנו, אם כן אין לחלק בין שבת ויו"ט, וכתב דמעשה שהיה בשבת היה דומיה דמעשה גורנין. ובבית יוסף ובלבוש שם כתבו דלמעשה זה אף בשבת ויו"ט צריך לכסות.

והקשו בשו"ת בית דוד לטעם (סימן קמ"ח), ובמשך חכמה (פרשת יתרו), ובמקראי קודש להגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל בספרו מקראי קודש על חנוכה (סימן ג'): לפי שיטת המגן אברהם דבשבת אין צריך לכסות את הסכין בעת ברכת המזון, כיון דאין בונים את המזבח בשבת, אם כן כאשר אוכלים בלילה נמי שלא

י'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה כח).

הנה במנין המצוות לרמב"ם (מצוה כ') כתב שיש מצוה לבנות בית הבחירה שנאמר ועשו לי מקדש.

וכן בספר החיוב (מצוה צ"ה) כתב מצות עשה לבנות בית לשם ה', כלומר שנהיה מקריבים שם קרבנותינו אליו, ושם תהיה העלייה לרגל וקבוץ כל ישראל בכל שנה, שנאמר ועשו לי מקדש.

יש להקשות: לפי מה שכתבו הראשונים כדוגמת רש"י בגמרא במסכת סוכה (דף מ"א ע"א) וכן בתוספות (שם), וכן בגמרא במסכת ראש השנה (דף ל' ע"ב), וכן בגמרא במסכת שבועות (דף ט"ו ע"ב) שבית המקדש העתיד שאנו מצפים לו, בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים, שנאמר (שמות ט"ו) "מקדש ה' כונו ידך" אם כן עש לעיני אדם לקיים מצוה זו לדורות, הרי זה יבא משוכלל ומוכן מלמעלה, ולא שייך שאדם יעשה משהוא.

ונראה לומר על פי מה שכתב המהרי"ל דיסקין זצ"ל (מובא בפירושו שיח יצחק בסידור אשי ישראל בתפלת מוסף דשלש רגלים) שביאר כפל ושינוי השלשן "והראנו בבנינו ושמחנו בתיקונו" על פי הכתוב (איכה ב' ט') "טבעו בארץ שעריה" ודרשו חז"ל שהשערים נגזרו בארץ, ולכאורה מאחר שבית המקדש דלעתיד ירד מן השמים, לאיזה מטרה נגזרו השערים, אך הטעם כי זולת זה יהיו ישראל

י'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה כח).

יש לחקור האם נכרי או קטן כשרים לבנות בנין בית המקדש, או דילמא כיון דאינם בר חיובא אי אפשר להם לבנות המקדש.

הנה בשו"ת דברי יציב (ח"ו"מ סימן פ"ח) כתב וז"ל: נסתפקתי במצות בנין בית המקדש אם הטיל הכתוב חיוב עשייתו בפועל על כל אחד מיישראל, והבונים ועושי המלאכה עושים בשליחות כל ישראל, או שהמצווה רק שכל אחד מיישראל יא לא חלק בבנין המקדש, אבל עצם קיום המצווה מוטל על כללות הציבור, וכלשון ספר החינוך (סוף מצוה צ"ה) וז"ל: וזו מן המצוות שאינן מוטלות על היחיד כי אם על הצבור כולו, ועיין עוד בספר המצוות להרמב"ם בסוף מנין העשין, ובשו"ת מהר"ם שיק (א"ו"ח סו"ס רפ"ב).

וכותב בשו"ת דברי יציב דבלשונו של הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פי"א הי"ב): והכול חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, יש לפרשו ג"כ בשני פנים, או שכל אחד חייב לבנות בעצמו בפועל וממילא ששאלו בונה נושה זאת בשליחות כולם, או שהחיוב על כל אחד רק שיהא לו חלק בהבנותיו. והעיר הדברי יציב דיש להביא ראייה שאין החיוב על כל אחד והבונים עושים את זה בשליחות: מהא דאמרין בגמרא במסכת שבת (דף קי"ט ע"ב) אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו

במסכת ראש השנה (דף ל' ע"ב) וכן בגמרא במסכת סוכה (דף מ"א), ובגמרא במסכת שבעות (דף ט"ו ע"ב) שבנין שאנו מצפים עליו היא בניו ומשוכלל יורד מן השמים שנאמר מקדש ה' כוננו ידך, ולכאורה צ"ע היכא כשר בנין בידי שמים, כיון דצריך שיהא בניו ע"י בר חיובא, והתורה והמצוות רק לישראל ניתנה, ועל כרחך צריך לומר דבנין המשכן הוא רק הכשר מצוה, ועיקר המצווה במקדש הוא שיהא עומד מוכן להקריב קרבנות, אבל הבנין אינו מגוף המצווה ולכן אינו מעבך

שיהיה דווקא ע"י בר חיובא. ואולם מיד הכולי חמדה דחה זאת: מכיוון דבכל ענין של עשיית המשכן כתיב לשון עשייה, צריך דווקא עשייה וממילא צריך שיהיה ע"י בר חיובא, ובית המקדש שייבנה לעתיד לבוא נראה דגם כן בניו ומשוכלל בכוחו של ישראל, דע"י הבנין בית המקדש בימי שלמה בקדושה ובטהרה בכל העניינים ע"י זה זכו ישראל ונעשה מכוון בית המקדש של מטה לבית המקדש של מעלה.

הנחת צדקה לעני בצורה מבוזה, האם זה נחשב כמו אדם שמבזה אתרונו בשעת הנטילה?

ובאם) שכתב זאת לגבי הכנסת אורחים, שכשיבוא האורח אל איש הנה האיש רוצה לקיים מצוות הכנסת אורחים, ובזה נעשה האורח חפץ של מצוה, וגם אם יכבדוהו ביותר לא יתפעל האורח בזה כי הכיבוד הוא לא בעבור צדקותו, רק בעבור שנעשה אצל האכסנאי חפץ של מצוה, שהוא כמו אתרונו וערבה שמתחבבים אותם בכלי כסף וכלי זהב בעבור שנעשו חפץ של מצוה וע"י מה שהוסיף לפי זה הביאור במה שאומרת הגמרא במסכת בבא מציעה (דף נט ע"א) אוקירו לנשייכו וכו' וגם אמרו ומכבדה יותר מגופו, משום שנעשית אצלנו חפץ של מצוה. ובספר אגרא דכלא (פרשת לך לך) כתב שהמבט של האבות הקדושים על נשותיהם היה כחפצה אדוקושה ונשיקת יעקב לרחל היה כנשיקת ספר תורה, ויופייה היה מצד זה אלי וצדוהיה.

וכן מובא בספר מעשה איש (ח"ו עמוד סד) שסיפר הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל וז"ל: פעם התארחתי אצל מרן החזו"א ולנתי בביתו, וכשראיתי עד כמה טורח החזו"א למעני לא יכולתי לסבלו וניסיתי להתנגד לכל הכבוד המופלג הזה ענה החזו"א במתק לשונו: זייט ווען זאגט אאן אונד וואס מען זאל טוען מיט איר?! מאימתי יש לאתרוג זכות לומר מה שיעשה הבעה"ב עמו, כאומר, שכעת האתרוג הוא האורח, ונחשב חפץ של מצוה ואל לו לאתרוג לחוות דעתו לבעה"ב המקיים את המצווה. וענין ברשי"י (כב כד) על הפסוק "אם כסף תלוה את עמי", שלא תנהג בו מנהג ביזיון בהלוואה, שהוא עמי. ומקור דבריו במדרש תנחומא.

גר שנימול ועדיין לא טבל ומת האם נקבר בקבר ישראל? הוכח מפרשת השבוע!

תימא במיא, והכתיב מי מדד בשעלו מים? אמר ליה, בנורא טביל, דכתיב "כי הנה ה' באש יבא". ומי סלקה טבילתיה בנורא? אמר ליה, אדרבה עיקר טבילתיה בנורא הוא, דכתיב וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים. מכאן הוכיח הסמ"ק שעלתה לו שרפתו באש של על התשובה ההוא, כטבילה לכל דבר. כמו כן מובא בחז"ל שבשעה שיצא אברהם אינו מאור כשדים אמרו מלאכי השרת מגן אברהם, ופירשו המפרשים, דהיינו שמיד שיצא מאור כשדים נהפך לישראל, וזאת הייתה טבילתו לגרותו. אלא שיש להעיר שרשי"י פירש וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים, דחיה דחיה, ודרש להו הכי כל מי שאינו יכול לבא באש מפני שישרף, תעבירו במים. הרי שזה רק דחיה, ויתכן שאין טבילה באש. אך יתכן שסבירה להסמ"ק שהדחיה היא רק מהפסוק, שהרי פסוק זה נאמר בטבילת כלים, שמה שלא בא באש ד' במים, אבל בעיקר הטבילה, יתכן שאף רשי"י מודה שהטובל באש עלתה לו טבילה, וצ"ע.

האם מותר ללמד תורה תלמיד שאינו תוכו ככרו ואין אפשר להבחין מי שאינו תוכו ככרו?

ללימודה, וכל תשוקתו אליה הוא רק כקצף על המים ועל ידי מניעה כל דהו עברה תשוקתו ואינה, כעין מה שמבואר בגמרא במסכת עבודה זרה (דף ג) לעתיד לבוא איהו מבחן יעשה הקב"ה באמצעות הסוכה לאומות העולם.

ובאוצרות דברי יציב על הגמרא במסכת ברכות (דף כ"ח ע"א) מבאר: אם באכילתו מתנהג בקדושה ואוכל משולחנו של מקום ועל ידי זה מקבל לב טהור אז יכנס לבית המדרש, וזה הכוונה תוכו היינו תוך מעיו ככרו אז יכנס, ואם אין תוכו ככרו שהוא אוכל כמו גוי אל יכנס לבית המדרש, והלכו לתהות על קנקנו כאשר הוא סועד על שולחנו, אם יושב ומהרהר בדברי תורה, נוטל ידיו במתינות לקיים הלכות נטילת ידיים ולנגב ידיו כדת, ומברך על מזונו בכוונה, ואינו להוט אחר אכילתו.

עוד מתרץ הדברי יציב: שרבו גמליאל העמיד מלאכים על פי השיטות שהמלאכים יודעים מחשבות בני אדם שבתוך הלב.

ואולם רבנו חיים יוסף דוד אזולאי זע"א החיד"א בספרו פתח עיניים על דברי הגמרא במסכת ברכות (דף כ"ח ע"א), וכן בפרקי אבות (פרק א'), וכן רבנו חזקיה מדיני בספרו שדי חמד (כללים מערכת האלף סי' רמ"ד כ"ך א' עמוד 65) הקשו: מהא דאיתא במשנה אבות דרבי נתן (פ"ב ה"ט) בית שמאי אומרים אל ישנה אדם אלא למי שהוא חכם ועניו וכן אבות ועשיר, ובית הלל אומרים לכל אדם ישנה שהרבה פושעים היו בה בישראל והתקברו לתלמוד תורה ויצאו מהם צדיקים חסידים כשרים, ואנו קימ"ל כבית הלל במקום בית שמאי?

החיד"א בספרו פתח עיניים אבות (פרק א') מתרץ: שכל מי שלמד תורה ולמרות זאת עדיין אין תוכו ככרו זה חמור מאוד, מה שאין כן בית הלל מדברים על בן אדם שלא למד עדיין תורה, דיש לומר שמותר ללמד אותו תורה אף על גב שהוא פושע – כי אולי ישוב מדרכו על ידי לימוד התורה.

השני חמד מבאר: שדווקא לתוך בית המדרש אין מכניסים כל מי שאינו תוכו ככרו, מכיוון שיש לחשוש שמא אותו אדם יקלקל ויחמיץ תלמידים אחרים, ואולם כאשר אותו תלמיד נמצא בבית מותר ללמד את אותו תלמיד לבדו, מכיוון דאין כאן חשש שיקלקל אחרים יש ללמדו לו לבדו שמא ישוב.

ומעיר הדברי יציב ממה שכתב בתפארת ישראל על דברי המשנה במסכת מדות (פ"א) שכתב דאפשר לבנות בית המקדש על ידי עכו"ם. והביא ראיה לדבריו: מהא דשלמה המלך ע"ה, ביקש מחירם שישלח מעבדיו לסייעו בבנין הבית, וכן איתא בגמרא במסכת יומא (דף ל"ה ע"א) מאי פרוה אמוגושי, וכתב רש"י מכשף בנאה חזינן דמהני בעכו"ם. אבל ברשי"ש שם תמה: דאין עכו"ם נכנסים לשם, ומביא בשם פסקי התוספות שעכו"ם לא היה בונה שום דבר בהר הבית ועיין שיח יצחק כל דברי הגמרא במסכת יומא (דף ל"ה ע"א), ועיין מנחת סולת (מצווה צ"ה).

ואפשר שלשיטות שמהני בעכו"ם ובקטן: סבירה להו כמו השיטות שבניין המקדש אינה מצוה לעצמה אלא לצורך קרבנות וכמו שכתב בצנפת פענח הלכות תלמוד תורה (פ"ג ה"א).

והנה בכלי חמדה פרשת כי תשא רצה להביא ראיה שאף מי שאינו בר חיובא יכול לבנות המקדש, מהא דאמרינן במדרש וכן מובא בדברי רש"י ותוספות בגמרא

"דבר אל בני ישראל וייקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תיקחו את תרומתי" (כה ב)

בשאלות דרב אחאי גאון (ריש פרשת תרומה) מובא שמחייבים את בית ישראל למעבד צדקה כמון ומנוהגו, ומיתן למאן דצריך ליה, ומאן דרחים על ענייה, דמי קמיה הקב"ה כמאן דההוא טיבותא קמיה עבדא, שנאמר וייקחו לי תרומה. דהיינו שמחייבים בית ישראל לעשות צדקה מהממון שלהם ולתת למי שצריך, ומי שמרחם על העני, הוא דומה בפני הקב"ה כמו שעשה טובה עם העבד שלו, שנאמר "וייקחו לי תרומה".

ובבית הלוי (פרשת תרומה) כתב לגבי נתינת צדקה לעני, כך: הנה בעת שנותנים צדקה לעני, ונמצא מקיים בעני מצות צדקה, ועוד כמה מצוות עשה כמו החזקת בו, אז העני הוא ממש כמו בחינת אתרוג בעת שנוטל אותו כדי לצאת בו, דע"ג דאתרוג אחר המצווה אין בו שום קדושה, מכל מקום בעת קיום המצווה חלה עליו קדושת המצווה, ואסור בהנאה ובתשמיש של חול. ובעצי סוכה מבואר על מסכת סוכה (דף ט) שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה ואסורים בהנאה.

וכן אסור לנהוג בו מנהג בזיון, וכמו שדרשינן בשבת מהפסוק לגבי כיסוי הדם 'במה ששפך כוהן' שלא יכסנו ברגל, שלא יהיו מצות בזווית עליו, כן העני ממש בעת שנותנים לו, אסור ליתן לו בבזיון חלילה וזהו אסור דאורייתא. ורעיון זה כבר מופיע בספר דרך פיקודיך לבעל הבני יששכר (מצוות לא תעשה ל"ו ד"ה

"דבר אל בני ישראל וייקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תיקחו את תרומתי" (כה ב).

גר שנימול ועדיין לא הספיק לטבול, עד שבאו הנכרים ותפסוהו והעלוהו על המוקד, האם הוא נחשב לישראל, וקוברים אותו בקבר ישראל, או שמא כיון שלא טבל, נחשב לעכו"ם?

הסמ"ק (מצוה קנו) נשאל על יהודי שיצא לשמד, וכאשר ביקש לשוב לדת אבותיו תפסוהו האויבים והעלוהו באש. האם מותר לקבור אותו בקבר ישראל, שהרי המנהג הוא שמי ששב לדת אבותיו, זקוק לתספורת ולטבילה, ויהודי זה לא עבר לכאורה לא תספורת ולא טבילה, שהרי עוד לפני שהספיק לעשות משהו, כבר לכדוהו האויבים ושרפוהו?

והשיב הסמ"ק שמותר לקבור אותו בקבר ישראל, וזאת על פי דברי הגמרא במסכת סנהדרין (דף לט ע"א) אמר ליה ההוא מינה לרבי אבהו, אלוהיכם כהן הוא, דכתיב (שמות כה ב) וייקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל? וכי

"מבית ומחוץ תצפנו".

אומרת הגמרא במסכת יומא (דף ע"ב ע"ב) אמר רבא כל תלמיד חכם שאין תוכו ככרו - אינו תלמיד חכם. וכך נאמר בגמרא במסכת ברכות (דף כ"ח ע"א) תנא אותו היום סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות לתלמידים להיכנס שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר כל תלמיד שאין תוכו ככרו לא יכנס לבית המדרש.

וכל האחרונים התקשו מהיכן ידע שומר בית המדרש לדעת ולהבחין מי מהתלמידים שרוצה להיכנס תוכו ככרו ומי מהתלמידים אין תוכו ככרו?

הלחם משנה בהלכות תלמוד תורה (ריש פרק ז) מבאר שבודאי דשומר הפתח היה שם מפני שלא היה מניח להיכנס לשום תלמיד אלא אם כן היו בודקים אותו (תלמידי חכמים אחרים) לפני שנכנס לבית המדרש האם תוכו ככרו או לא. משמע מדבריו של הלחם משנה שבודאי שהבדיקה הייתה על ידי חקירה ודרישה אחר תכונת נפשו ומהות מעשיו של אותו תלמיד.

ובשו"ת אפרקסתא דעניא (חלק א' סימן ס"א) מבאר: שתלמיד שדוחק את עצמו ומתאמץ להיכנס לבית המדרש זאת היא תעודתו שתוכו ככרו, ורואים את זה בחוש דמי שאין אהבת התורה בוערת בקרבו בוודאי אינו דוחק את עצמו

ואולם ממשיך החיד"א וכותב דדוחק: ומסתמא כוונתו שמשלשון בית הלל שאומרים להכניס לבית המדרש הרבה פושעים לא משמע שכוונתם לתלמידים שהם בעלי גאוה.

החיד"א בספרו פתח עיניים על מסכת אבות (פרק א) מתרץ: שאין מלמדים תורה לתלמיד שאין תוכו כברו רק לתלמיד שמעשיו מקולקלים, אבל תלמיד שהוא בעל גאוה כן מלמדים דאינו בגדר של מעשיו מקולקלים, ולזה התכוון בית הלל.

מי שנותן צדקה כדי שיהא לו כבוד ממעשה זה האם קיים מצות צדקה? הוכח מפרשת השבוע!

הגר"א ווסרמן הי"ד בספרו קובץ שיעורים (שם כתובות) כתב: אף על גב שרש"י בגמרא במסכת פסחים (דף ח' ע"ב) מפרש: שבמקום שמתכוון למצוה ואפילו אם זה גם לתועלת עצמו הרי זה צדיק גמור, אם כן מדוע לא נחשב צדקה לנקדימון בן גוריון כיון שעשה לשם כבוד, וכתב שצריך לומר דנקדימון לא התכוון לשם מצוה רק לכבודו גרידא, אבל דחה דלא מסתבר לומר כן דהרי בגמרא אמרינן נקדימון בן גוריון נדקה לו חמה ובוודאי שעשה מצוה עשה כוונתו לשם מצוה וכתב דשמא יש לומר דלכבודו גרע טפי ממכוון על מנת שיחיה בני דהויה כעובד בשיתוף כמו שכתב בחובת הלבבות (שער ג' פרק ד').

והקובץ שיעורים שמביא את החפץ חיים תירץ: על פי מה דאמרינן בגמרא במסכת מנחות (דף מ"א) דבעידנה דריתחא מענישים אף על דברים דבסתם יום לא היו מענישים, אם כן אתי שפיר דהרי המעשה של נקדימון היה בזמן החורבן הבית, דאין לך עידן ריתחא יותר מזה, ועל כן נענש כשעה שלא לשמה.

והנה בחכמה סופר פרשת פקודי (עמוד ס"ב) רמז בפסוק "פזר נתן לאביונים" צדקתו עומדת לעד פירוש כי בנתינת צדקה ישובח האיש גם זה האיש שמפאר עצמו שאפילו לנסות את הקב"ה מותר מכ"ש לפאר עצמו בזה וזהו "פזר" נתן לאביונים ראשי תיבות פעמון זה רמון פירוש שמשמיע קולו בנתינתו לאביונים מכל מקום צדקתו עומדת לעד, וקשה מה יענה על דברי הגמרא שמשמע שלשם כבוד לא מחשיב צדקה, וכן קשה מהא דקמ"ל בדברי מרן בשולחן ערוך בהלכות צדקה (יורה דעה סימן רמ"ט ס"ק י"ג) לא יתפאר האדם בצדקה שנותן, ואם מתפאר לא די שאינו מקבל שכר, אלא אפילו מענישין אותו עליה.

נראה לתרץ: יתכן שייסבור כמו שכתב בחדרי דעה (יו"ד סימן רמ"ט) דהא דאסור להתפאר זה רק כשנותן הצדקה בשביל לקנטר או כשנותן באופן שהעני מתבייש, אבל בלאו הכי גם לסמ"ג מותר, דהרי אמרינן בגמרא במסכת פסחים (דף ח' ע"א) האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור, ומדוע להתפאר גרע משאר שלא לשמה אלא בעל כרחך דמייירי בלקנטר.

"וייחקה לי תרומה" (כה ב). כתב רש"י בקום: לי לשמי. משמע מדבריו של רש"י שמצוות צדקה לבית המקדש חייבת להיות לשם שמים ולא לשם שום פניות אחרות.

ובמאמר מוסגר יש לעיין מדוע בעיני דווקא שייקח תרומה לשמי, והרי איתא בגמרא במסכת פסחים (דף ח' ע"ב) האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור:

יש לחקור כיון שמותר לעשות צדקה גם לשם פניות אחרות האם מותר לתת צדקה רק כדי לקבל כבוד או דילמא כדי לקבל כבוד זה גרע טפי.

הנה איתא בגמרא במסכת כתובות (דף ס"ז ע"א) שנקדימון בן גוריון אף על פי שעשה הרבה צדקה לא נקרא צדקה משום שעשה את זה לכבודו, ולכן נענש שבלתו לא היה מה לאכול. והקשה במהרש"א במקום: הרי אמרינן בגמרא במסכת פסחים (דף ח' ע"ב) לגבי אדם שנותן צדקה אפילו שלא לשמה יש לו שכר על כך כמו שאמרינן האומר סלע זו לצדקה על מנת כדי שיחיה בני ודרשני שהקב"ה אומר ובחונני נא בזאת וגו'! ומתרץ המהרש"א: דהאי שלא לשמה לכבוד הוא גרע טפי, כמו שמחלקים בעלי התוספות בגמרא במסכת פסחים (דף נ' ע"ב) אהא דאמרינן לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה כו' ובעלמא אמרינן טוב לו שלא נברא עיי"ש.

ובהפלאה (שם) בגמרא במסכת כתובות: הקשה על דברי המהרש"א דהא אמרינן בגמרא במסכת נזיר (דף כ"ג ע"ב) שלעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפי' שלא לשמן, ופירשו התוספות אפילו על מנת להתגדר ולקנות לו שם, הרי אף לכבודו מעליותיה הוא. אך נראה דלא דמי דהתם אינו מתגאה בשעה שעוסק בתורה ובמצות אלא שהוא עושה כדי שיבא הכבוד אחר כך, בזה אמרינן שלא יבא לידי זה שבתוך כך יבא שישכיל ללמוד לשמה, אבל המתגאה בעשותו מצוה או בעסקו בתורה הרי אמרינן בגמרא במסכת עירובין (דף נ"ה ע"א) על הפסוק "ומנחילאל במות ומבמות הגיא", אף שפסקו לו גדולה לדורי דורות אם מתגאה הקדוש ברוך הוא משפילו.

האם עשיית חסד מכפר כמו הקרבת קרבנות?

ובמשך חכמה (פרשת תצווה פרק כ"ח) הסביר בזה דבר נפלא: דהרי הגמרא במסכת תענית (דף ד' ע"א) אומרת: אף כנסת ישראל שאלה שלא כהונן... "שמני כחותם על לבך כחותם על זרועך" (שיר השירים ח' ו) אמר לה הקדוש ברוך הוא: בתי את שואלת דבר שפעמים נכסה ופעמים נגלה, אבל אני אעשה לכם דבר שנהרה לעולם שנאמר "הן על כפים חוקותיך" (ישעיה מ"ט ט"ז) והענין הוא: דביקשה שיחיה בית המקדש בנוי, ושם נושא הכהן הגדול שמות השבטים בני ישראל לפני ה' לזיכרון על לבו באבני חושן, ועל כתפיו באבני אפוד פיתוחי חותם, ופעמים נכסה כמו בזמן החורבן, לכן השיב "על כפים חוקותיך", וכמו שאמר באבות דרב נתן (פרק ד') יש לנו כפרה אחת כמותה, וזה גמילות חסדים, והוא "על כפים" בידיים שגומלות חסד.

וכן איתא בגמרא במסכת ראש השנה (דף י"ח ע"א) אמר שמואל בר נחמני, מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקדע, שנא' לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה, בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בגמילות חסדים. רבה ואבבי מבית עלי הוו, רבה דעסיק בתורה חיה ארבעים שנין, אבבי דעסיק בתורה ובגמילות חסדים חיה שתין שנין, ובזכות גמילות חסדים שאדם עושה מוחלים לו כל עונותיו. כמו שגרסינן בפרק קמא דברכות: ת"ר כל העוסק בגמילות חסדים מוחלים לו על כל עונותיו, שנאמר בחסד ואמת יכופר עון.

ואיתא בילקוט שמעוני (הושע ס"ד ת"ק"ב) "כי חסד חפצתי ולא זבח ודעת אלוקים מעולות" אמר הקדוש ברוך הוא, חביב עלי חסד שאדם גומלים זה לזה יותר מכל הקרבנות, וכן הוא אומר עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח.

האם עם ישראל חרשו וזרעו במדבר? הוכח מפרשת השבוע!

וכ"ה בירושלמי במסכת שבת (פ"ז ה"ב), וכן בנשמת אדם הלכות שבת (כלל ט' סק"ב) שכתבו שרק המדבר הגדול אינו מקום זרע, אולם המדבר שהיו בו בני ישראל היה מצמיח.

ועיין בדבריו של האור החיים הקדוש (במדבר טו לב) בשם המדרש רבה בפרשת חוקת (פ"ט) שבארה של מרים היה משקה והיה מעלה גנות ופרדסים.

ואולם המנחת חינוך במוסד השבת (חרישה - סק"ו) כתב שבוודאי לא היו חורשים וזורעים לצורך הסממנים, כי היה מוכן בידם, ו"מלאכה שהייתה במשכן" פירוש - אותם דברים שהיו נצרכים במשכן, כגון לסממנים היו צריכים לחרוש ולזרוע, זה הוי במשכן.

איך אפשר לקיים בזמננו את המצווה של ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם?

ובמגן אברהם (סימן רע"ו סק"ח) משמע שבנין בית הכנסת הוא גופה לא הוזה מצווה אלא רק צורך תפלה, ויש קצת סימוכין לדבריו ממה שכתב הרמב"ן בפרק בני העיר (דף כ"ה ע"ב) שבית הכנסת הוא רק תשמיש מצוה. אבל רש"י (קהלת ה' ט) כתב: מצווה מסוימת כגון בית המקדש ובית הכנסת וספר תורה - אם כן משמע מדבריו של רש"י שבית הכנסת הוא עצמו גופא - מצווה בדיוק כמו בית המקדש ובית הכנסת וספר תורה (עיין שם), משמע בית הכנסת נמי הוא גופה

וזהו לכם קביון וקיומחול, יר נשום טוב מן מקום וטקנות שם עולם אהרלה אשר לא יכרה

אתה שתמיד רצית להנציח את קרובך ויקירך בצורה מכובדת הנצחה זו יכולה להיות שלך!

אנו נערכים להגדלת חדר השיעורים שיפוך והרחבת עזרת הנשים ובניית ארון קודש.

בוא ותהיה חלק בכל העשייה הרוחנית ושותף בכל הזכויות של לימוד התורה והתפילה ברכישה ובתרומה של אמה על אמה.

לפרטים נוספים הרב יוסף ויצמן: 052-8144488

הרב שמעון נעים: 058-7700681

ניתן לתרום ולסייע גם בביט במספר: 052-8144488 bit

בית המדרש "בית יוסף" ח"י רמת השרון 5150101

רחוב קריית יערים 32 גבעתי 444

הנה איתא באבות דרבי נתן (פרק ד' משנה ה): פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים והיה ר' יהושע הולך אחריו וראה בית המקדש חרב אמר ר' יהושע אוי לנו על זה שהוא חרב מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל, א"ל בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה ואיזה זה גמילות חסדים שנאמר: "כי חסד חפצתי ולא זבח" (הושע ו' ו').

ובבניין יהושע על אבות דרבי נתן ביאר בזה דבר נפלא: את הפסוק תהלים (צ"ד י"ח): "אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני" אם יתמוטט ח"ו רגלי דהיינו בית המקדש שהוא רגלו של עולם, מה יחזק אותנו מה יכפר עלינו, וממשיך הפסוק "חסדך ה' יסעדני" היינו החסד שאנו עושים זה ייתן לנו סעד לחזק אותנו.

"ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים" (כה ד).

בגמרא במסכת שבת (דף צו ע"ב) אמרינן שכל מלאכה שהייתה במשכן קרי אב, ועיין ברש"י בגמרא במסכת שבת (דף עג ע"א) שכל ה- 11 מלאכות הראשונות שמנויות במשנה של אבות מלאכות, היו בסממנים של צבע תכלת ואגמן ותולעת שני, שאיתם היו מכינים את הצבע לצבוע את היריעות. ויש לעיין איך עם ישראל מצאו סממנים כאלו במדבר, והרי המדבר צחיח ושמים ואין המדבר מצמיח כלום?!

תוספות בגמרא במסכת חולין (דף פח ע"ב ד"ה אלא) כתב: שבזמן שהיו ישראל במדבר היו זורעים ומצמיח, ועיין בדבריו של האבן עזרא ובעלי התוספות על הפסוק "עצי שיטים עומדים" שביארו שלד הר סיני היו יערות של עצי שיטים),

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה ח)

יש לחקור האם בזמננו שייך לקיים מצוה זו או שבזמן הזה אי אפשר לקיים מצוה זו?

איכא כמה אופנים שבזמננו יהיה אפשר לקיים מצוה זו:

איתא בגמרא במסכת מגילה (דף כ"ט ע"א) על הפסוק "ואהי להם למקדש מעט" אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל.

מצהו. כמו בית המקדש וספר תורה כמו כן בית הכנסת שנקרא מקדש מעט, עיני באריכות בשו"ת אבני נזר (אורח חיים הערות סימן מ"ב).
 הנה השלי"ה במסכת חולין (פרק תורה אור) כתב: שלאחר שחורב בית המקדש, כתב רבי שמעון בר יוחאי (זהר ח"א דף קכ"ט ע"א) שעל התפילין נאמר: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה ח), שבסיבתם הקדוש ברוך הוא משרה את שכנתו בישראל לפי שהם סוד המרכבה וסוד האבות, ולכן יש בהן שי"ן של שלש רגלים מצד הימין כנגד האבות אברהם יצחק ויעקב, ומצד השמאל שי"ן של ארבע רגלים כנגד ארבע חיות נושאי המרכבה, ע"ל. ובמסכת תענית כתב השלי"ה ז"ל והזהיר כתב (ח"א דף קכ"ט ע"א - ע"ב): כי התפילין שהם סוד המרכבה, שאדם מניח, הוא המקדש, גם יטהר האדם את עצמו וכל אבריו, ואז הוא בצורת משכן ומקדש.
 והנה השלי"ה הקדוש בגמרא במסכת תענית (פרק נר מצוה) כתב: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" הוזהר ליה למימרה ושכנתי 'בתוכי', אלא אמר ושכנתי 'בתוכם' כי כל אדם מחויב לעשות מקדש, ודבר זה נוהג תמיד.

כאשר עם ישראל היו במדבר האם הם חרשו וזרעו שם? הוכח מפרשת השבוע!

הר סיני היו שם יערות של עצי שיטים, וכן מבואר בירושלמי במסכת שבת (פ"ז ה"ב) ובנשמת אדם הלכות שבת (כלל ט' סק"ב), כתב שרק המדבר הגדול אינו מקום זרע, אולם המדבר שהיו בו בני ישראל בדרכם לארץ ישראל היה מצמיח. ועיין בדבריו של האור החיים (במדבר טו לב) בשם המדרש רבה בפרשת חוקת (פ"ט) שבארה של מרים היה משקה והיה מעלה גנות ופרדסים.
 ואולם המנחת חינוך במוסד השבת (חרישה - סק"ו) כתב שבשודאי עם ישראל במדבר לא היו חורשים וזורעים לצורך הסממנים, כי הכול היה מוכן בידם, ו"מלאכה שהייתה במשכן" פירוש - אותם דברים, שהיו נצרכים במשכן, כגון לסממנים היו צריכים לחרוש ולזרוע, זה הוה במשכן.

האם הציוריו על הקמת המשכן היה לפני חטא העגל או אחרי חטא העגל?

וביום הכפורים נתרצה הקב"ה לישראל ולמחרת התחילו בנדבת המשכן, והוקם באחד בניסן.
 מבואר מדברי המדרש שאם ישראל לא היו חוטאים בעגל לא היו צריכים את המשכן, וכל המשכן הוא רק לכפרה על מעשה חטא העגל.
 וכן מבואר בספרו (שמות כד יח, וכן ויקרא כו ג) והרחיב בדבריו רבי חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל בספרו אסופת מערכות (ריש פרשת תרומה) וביאר: "שקודם החטא לא היו צריכים כלל למשכן והשכינה הייתה שורה עליהם ללא אמצעי של מקדש, ולעת כזו אכן לא היו ישראל זקוקים כלל ל"יועודתי שמה" אלא היו בבחינה של "והתהלכתי בתוכם", ומשירו ישראל מן הדרך ונכשלו בעגל אבדו מדרגתם ולא היו זכאים עוד לחול העניין האלוקי עליהם בגופם, והזקקו להקמת משכן למען תהא השכינה מצצת עליהם מבין החרכים, בינות לבדי הארון, ובשעה זו נצטוו במצוות "ועשו לי מקדש".
 אולם רבי דוד פארו זצ"ל בספרו משכיל לדוד (על דברי רש"י לא יט) כתב להעיר, שמדברי הוזהר הקדוש (פרשת ויקהל קצה) מבואר שהציור למשה היה לפני מעשה העגל, שכן כתב שם הוזהר שלכן נאמר בתחילת פרשת תרומה "וייחקו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו" והכוונה אפילו מערב רב, ואחרי מעשה העגל נאמר בתחילת פרשת ויקהל "קחו מאתכם - מתאכם דווקא ולא מערב רב, לפי שהם גרמו את הנזק שגרם על ידי מעשה העגל.
 ומיישב שמה שכתוב בפרשת תרומה זה היה ציווי של הקב"ה במתן תורה למשה באופן כללי, ומה שכתוב בפרשת ויקהל נאמר אחר מעשה העגל וציווה הקב"ה למשה שוב בצורה פרטית, ובזה השמיט את נדבת הערב רב. ועי' עוד בספר יחלק שלל שהרחיב בזה, ועיין בספר שו"ת שבות יעקב (ח"ב סימן קפ"ב) שמה שאמר רבי חנניה בן עקשיה "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" - נאמר אחר שחטאו בעגל.

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".
 המדרש תנחומא (פרק ח) כתוב על הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", שפרשה זו של המשכן נאמרה ביום הכפורים עצמו, אחר שירד עם הלוחות השניות, אחר מעשה העגל. ואף על פי שבסדר הפרשיות פרשת המשכן (תרומה) קודמת למעשה העגל (כי תשא) אמר רבי יהודה ב"ר שלום "אין מוקדם ומאוחר בתורה" שנאמר: "נענו מעלותיה לא תדע" (משלי הו) מטולטלות הן שביליה של תורה ופרשותיה, אמר לו הקב"ה: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" כדי שידעו כלל האומות שנתכפר להם מעשה העגל, ולכן נקרא "משכן העדות" שהוא עדות לכל באי העולם שהקב"ה שוכן במקדשם, אמר הקב"ה: יבוא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו העגל, שכתוב בו: "ויתפרקו העם את כל נזמי הזהב" (שמות לב ג) ולכן מתכפרים בוהב. ו"ואת התרומה אשר תיקחו מאתם זהב" אמר הקב"ה: "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך" (ירמיה לז), ע"כ.
 וכן כתב רש"י (להלן לא יח) שאין מוקדם ומאוחר בתורה, שמעשה העגל היה קודם לציור מלאכת המשכן ימים רבים, שהרי ב"ז בתמוז נשתברו הלוחות

איזה ברכה בירכו בעשיית המשכן וכליו?

הרשב"א בגמרא במסכת יבמות (דף ו' ע"א ד"ה ומה) למד מדברי הגמרא (שם) שבנין בית המקדש אין בו בנין הבית ממש, אלא שהוא מכשיר הבניין, מה שאין כן תוספות בגמרא במסכת שבת (דף קלא ע"א ד"ה ושווין) כתב שעצם הבניין הוה מצווה אחת שציווה הקדוש ברוך הוא לבנות בית המקדש. ועיין בדברי הרמב"ם בספר המצוות (ריש שורש יב) וכן בדברי הרמב"ן (ע"ה"ת על הפסוק ועשו לי מקדש). שדנים על כך באריכות אי הוה מצוה בעצמה, או רק הכשר מצוה, דאי נימה דהוה מצוה בעצמה היה צריך לברך על עצם הבניה, אבל אם זה רק הכשר מצוה אם כן אין צריך כלל לברך בשעת הבניה.

מדוע היה צריך לעשות כליא עורב בבית המקדש כדי שלא יבאו עופות הרי אם היו באים עופות הם היו נשרפים מהקדושה?

ואילו תוספות בגמרא במסכת ערכין (דף ו' ע"א) וכן בגמרא במסכת מנחות (דף קי"ז ע"א) מביאים את שיטת הערוך: שהיה שם על גג בית המקדש כמה צורות משונות (כעין דחליל), כמו שעשים בגינה ובשדה כדי להבריח העורבים מהגג שלא ישליכו דבר טמא לתוך בית המקדש.
 ויש להקשות: מדוע היה צריך לעשות פעולות כדי שלא יבאו עופות? והרי אומרת הגמרא בשבת: סוכה (דף כ"ח ע"א) אמרו ר' יוחנן על רבי יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף הפורח עליו מיד נשרף, אם כן מסתבר שבשודאי שבת

"ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" (כה ט).
 כתב רבי מרדכי כהן זצ"ל (מגורי האר"י ז"ל בספרו שפתי כהן (ע"ה"ת להלן פסוק כג): "ואפשר שעל כל כלי וכלי שהיו עושים היו מברכים על עשייתו "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על עשיית כלי פלוני", כדי שתחול בקדושה בעשיה ובדיבור".
 והנה כתב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פ"א ה"א) "מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגים אליו שלש פעמים בשנה שנאמר "ועשו לי מקדש".
 ויש לדון בדבריו האם בנין הבית הוא הכשר מצוה כדי שיהיה לעם ישראל מקום שיכלו להקריב בו קרבנות, ויעלו אליו לרגל כדי שיוכלו לקיים "שלש פעמים בשנה ייראה כל זכורך", או שהבניה היא עצם המצווה.

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה ח).
 איתא בגמרא במסכת שבת (דף צ) וכן בגמרא במסכת ערכין (דף ו) וכן במסכת מנחות (דף קי"ז) ששבית המקדש היה על ראש הבניין כליא עורב.
 ונחלקו הראשונים מה הפירוש כליא עורב:
 רש"י בגמרא במסכת מנחות (דף קי"ז) כתב: מסמרות חדים תוחבים בראש גג ההיכל, כדי לבלות עורבים שלא ישבו עליו. פירוש נוסף כתב רש"י: שהיה כמין טבלה חדה זקופה על צידה וחדדה לחתוך כמו סכין.

שכל עוף שעבר שם נשרף, מכל מקום חיישן שמא קודם שהעוף יישרף מיד יזרוק את הדבר הטמא אל תוך בית המקדש.

וכאשר הצעני את הדברים לידידי הרה"ג ר' יוחנן לוריא שליט"א מלומדי ומתמידי בית המדרש ביאר את הדברים: אולי אפשר לומר, שהיא היא הנותנת, דווקא מזה רואים איזה מעלה ועד כמה קדוש הוא אדם שיושב ולומד בתורה יותר מביית המקדש שרבי יונתן בן עוזיאל בשעה שהוא למד תורה כל עוף שפרח מעליו היה נשרף, ובבית המקדש היו צריכים כליא עורב. ואולם תוך כדי דיבור הסביר שהדבר רק אפשר דהרי קימ"ל אין מבטלים תלמוד תורה אפילו בשביל בניין בית המקדש.

ואולי אפשר לומר: על פי מה שכתב רש"י בגמרא במסכת סוכה (דף כ"ח) שמה שנשרפו העופות מעל רבי יונתן בן עוזיאל לא בגלל קדושתו הוא, דאם כך היה קשה כל שכן שבית המקדש היה קדוש יותר. אלא העופות שפרחו מעל רבי יונתן בן עוזיאל נשרפו מכוח המלאכים שבאו לשמוע אותו לומד תורה.

בית המקדש ה"שלישי" האם יבנה בידי אדם או ירד מן השמים? הוכח מפרשת השבוע!

בימינו, ולכאורה לפי דברי רש"י תוספות והריטב"א הרי זו תפילת שווא מכיוון שבית המקדש כבר נבנה, והרי היינו צריכים להתפלל שיתגלה בית המקדש במהרה בימינו; ותיירץ הערוך לנר שבאמת בית המקדש השלישי יבנה בידי אדם, רק שהחלק הרוחני ירד מן השמים, עיי"ש.

אולם מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל בספרו טעמא דקרא (ישעיה מ ט) כתב לחלק שאם בית המקדש יבנה על ידי זכויותינו ותהיה הגאולה בבחינת "אחישה" – אז נזכה אנו לבנות את בית המקדש השלישי, אולם אם תהיה הגאולה בבחינת "בעיתה", אז או לא יבנות את בית המקדש השלישי ירד מן השמים. ומה שאנו מתפללים בתפילה היינו שאנו מבקשים שבית המקדש "יבנה" היינו "אחישה".

כאשר רוצים לבנות ארון קודש מזהב או מפיתוחי עץ מרהיבים ביופיים מה עדיף? הוכח מפרשת השבוע!

עץ למרות שהוא יותר יפה. וכן משמע מדברי אור החיים הקדוש בפרשת השבוע (שמות כה ז ד"ה אבני שהם) שהקשה: יש להבין למה כתבה התורה את אבני שהם ואבני מילואים אחרי כל אחד עשר המינים, והרי היה מן הראוי היה לסדרם קודם כל את הזהב ואחרי זה את הכסף כי הרי הם מעולים ויקרים מהם? והשיב האור החיים הקדוש על פי מה שאמר חז"ל שהענינים הביאו את אבני שהם. ואם כן אבני השלשה הגיעו בלא טורח ויגיעה וללא חסרון כסף, אשר על כן סדר נדיבותם אחר כל הנדבות, שמביאים ישראל מכיסם ועל ידי טורח, יעו"ש. הרי שיש מעלה גדולה בדבר יקר יותר שהגיע על ידי חסרון כסף.

והנה נאמר בירושלמי במסכת יומא (פ"ו ה"א) מבעיה ליה משובח בגופו או משובח במראהו מי קודם: כלומר בתורה נאמר "זה אלי ואנוהו" ולכן יש מצוה להביא קרבנות מהמנובח, והסתפק הירושלמי איזה מובחר עדיף, האם משובח בגופו או שמה משובח במראהו? ופירש הקרבן העדה משובח בגופו שהוא שמן ואין מראהו טוב, או משובח במראהו שמראהו טוב ואינו שמן כל כך איזה מהם קודם? ופסטה הגמרא נישמענה מן הדא אביב קצור, יבש לקצור, אביב קצור קודם. הדא אמרה משובח בגופו משובח במראהו, משובח בגופו קודם. ופירש קרבן העדה אביב קצור גבי עומר כתיב: 'אביב קלוי באש' ותני אם נמצאה תבואה קצורה שהיא אביב כלומר לחה, ונמצא שעורים יבשים שעדיין קמה ואינם קצורים, אביב קצור קודם. אף על גב שמצוה לקצור, מכל מקום מכיוון שזה כבר קצור משובח בגופו, הוא קודם, שמע מינה משובח בגופו קודם, יעו"ש. מבואר בדברי הירושלמי שהמשובח שמריע את היפה. ולפי זה אולי יש לומר גם בארון הקודש, שאף על פי שפיתוחי העץ יהיו יפים יותר, מכל מקום מכיוון שהזהב הוא יקר יותר ויש בו שבח שבא על ידי חסרון כסף, יתכן שמעלה זו גדולה יותר.

תלמיד חכם שעבר אירוע מוחי ושכח את כל הלימוד האם צריך לכבדו כאילו לא שכח כלום מלימודו? הוכח מפרשת השבוע!

יואל הארון תיתן את העדות אשר אתן אליך" (כה כא). הנה נתקשו הראשונים עיני בדברי רש"י והרמב"ן מדוע נכפל הציווי להניח את העדות בארון, הרי כבר כתוב בפרק ט"ו ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך, עיי"ש מה שתרצו. ובאור החיים (שמות פרק כ"ה) תירץ על פי מה דאמרין בגמרא במסכת ברכות (דף ח' ע"ב) וכן בגמרא במסכת מנחות (דף צ"ט ע"ב) שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון, לזה אמר שני פעמיים, הפעם הראשונה כנגד הלוחות השלימים, והפעם השנייה כנגד הלוחות השבורים. הנה בגמרא במסכת ברכות (דף ח' ע"ב), וכן בגמרא במסכת מנחות (דף צ"ט ע"ב) אמרין: היהירו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו, דאמרין לוחות ושברי לוחות מונחות בארון. וכתב רש"י בגמרא במסכת ברכות (דף ח' ע"ב) שחלה, או שנטרד בדוחק מזונות, היהירו בו לכבדו.

השלי"ה הקדוש בגמרא במסכת שביעות (הנה פרק תורה אור ס"ק י"ד) כתב דבר נפלא בעניין זה: דהנה איתא בגמרא במסכת עירובין (דף נד ע"א) אילו לא נשתברו הלוחות היו לומדים תורה ולא היו שוכחים, וזהו העניין שאמר היהירו בזקן ששכח תלמודו, שהרי שברי לוחות מונחים אצל הלוחות, כלומר, הוא אינו חייב בשכחה, כי השכחה באה מסיבת שבירת הלוחות.

ולכאורה יש להעיר על כך: שאם הוא גרם שישכח את תלמודו כגון שהסיח דעתו בכונה מזה בכוח אופן לכוי"ע אינו צריך לכבדו וכמו שמבאר בגמרא במסכת יומא (דף ל"ח ע"ב) דמורידים אותו מגדלותו.

יש לחקור זקן ששכח תלמודו האם יש חיוב לכבד אותו כאילו לא שכח את תלמודו או דילמא יש חיוב לכבדו אבל לא כאילו לא שכח כלל.

הנה הקהילות יעקב בספר אמרות משה (סימן מ"ב) אגרות ורימות הקהילות יעקב) כתב: לא נתבאר כמה יש לכבדו אי כמקודם או כבוד בעלמא. וכתב דאיתא בגמרא במסכת מנחות (דף צ"ט ע"א): תני רב יוסף מלמד, שהלוחות ושברי לוחות

המקדש שהוא הרבה יותר קדוש, אם כן כל עוף שעבר מעליו היה נשרף, אם כך מדוע היה צריך בכלל את הכוליא עורב כדי למנוע מעופות שלא יבואו?

ואפשר לומר על פי שיטת הערוך שמובא בדברי התוספות בגמרא במסכת שבת (דף צ) וכן בגמרא במסכת מנחות (דף ק"ז) שרק בבית המקדש השני היה צריך כליא עורב, אבל בבית המקדש הראשון מרוב קדושתו לא היה צריך לעשות כליא עורב מכיוון שממילא לא היה מגיעים עופות לשם, לפי זה אפשר לומר בדוחק מאוד דאיתא שפיר מכיוון שבית המקדש השני קדושתו הייתה פחותה מיונתן בן עוזיאל. ואולם הדבר דחוק מאוד לומר כך.

ועוד אפשר לומר על פי מה שכתב הערוך מובא בדברי התוספות במסכת ערכין (דף ו' ע"א) וכן במסכת מנחות (דף ק"ז ע"א) שבבית המקדש היה על הגג כמה צורות משונות, כמו שעושים בגינה ובשדה (דחללים) כדי להבריח את העורבים מהגג שלא ישליכו דבר טמא אל תוך בית המקדש, לפי זה איתא שפיר דאף על גב

"ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" (כה ט).

והנה רש"י במקום וכן תעשו – לדרות.

הרמב"ם בהלכות מלכים (פ"א ה"א) כתב שמלך המשיח יבנה את בית המקדש השלישי. אולם רש"י בגמרא במסכת סוכה (דף מא ע"א ד"ה א נמו) כתב שבית המקדש שלתניד לבוא שאנו כל כך מצפים לו – יתגלה כאשר הוא בנוי ומשוכלל כמו שנאמר "מקדש ה' כוננו ידיך", והסכימו לזה תוספות (שם) והריטב"א.

ובערוך לנר (שם) הקשה על זה מלשון הגמרא (שם) "מהרה יבנה המקדש" וכן מנוסח התפילה שאנו מתפללים בכל יום "יהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה

"אֲבָנֵי שֹהַם וְאֲבָנֵי מִלְּאִים לְאֶפֶד וְלַחֲשׁוֹן" (כה ז).

אדם שהקב"ה חנן אותו והוא בעל יכולת ורוצה לבנות ארון קודש לשם ולתפארת השי"ת, ולפניו שני אפשרויות, הוא יכול לעשות את ארון הקודש מחופה זהב אשר מחירו רב מאוד, או לעשות את ארון הקודש מפיתוחי עץ מרהיב עין, אך הוא זול יותר מהזהב. במה עליו לבחור?

בגמרא במסכת בבא בתרא (דף ד ע"א) נאמר: "מי שלא ראה בנין הורדוס, לא ראה בנין נאה מימיו. סבר למחפיה בדהבא אמרו ליה רבנן שביקה דחכי שפיר טפי דמחזי כי אדוותה דימא". ומפרש רש"י: "גלי הים שהם נעים ונדים, והענין משתעשעת בראייתו". רואים מכאן שיופי חשוב יותר מזהב. לפי זה אפשר לומר בענייננו, לכאורה יש לבחור את ארון הקודש היפה למרות שיש ארון קודש שיותר יקר ממנו, ויש להעדיף לבנות את ארון הקודש מפיתוחי עץ היפים, מאשר לעשות את ארון הקודש מזהב למרות שהוא יותר יקר.

אולם יעויין במהרש"א (במקום) כי דברי הגמרא דמחזי כאדוותה דימא: דאפשר שכוונתו בזה לומר שהפך כסיוה הדם לגבי התכלת שהיא דומה לים, והים לרקיע. ובתורת חיים כתב שעל ידי השיש הכחול, כאשר הקב"ה יסתכל בבית המקדש מיד הוא ייזכר בזכות אבות שנמשלו לגלי הים, כמבואר בסנהדרין צהלי קולך בת גלים בתו של אברהם יצחק ויעקב, שעשו מצוות כגלי הים.

ורבנו יוסף חיים זיע"א הבין איש חי בספרו בן יהוידע כתב: "ל"ל כיוונו בזה שיהיה ההיחוד הזה במקדש מצד ראיית העיניים, לתקן מה שסימא את עינו של עולם, יעו"ש. - הרי שלא העדיפו את השיש הכחול מפני יופיו, אלא רק מפני שהיה בזה ענין בצבע הכחול, ואם כך לגבע ארון הקודש שאין את השיקולים הללו, לכאורה אפשר לומר שעדיף לעשות את ארון הקודש מזהב שהוא יקר יותר, ולא מפיתוחי

האם חולה פרקינסון צריך להחזיק את כוס הקידוש בידו למרות שיישפך יין על בגדו? הוכח מפרשת השבוע!

סיבה לשנות מסדר העבודה הראוי, ודוחק לומר שבקרן לפניו אין נוחות ליתן הדם בבקרן הרוחקה, דא"כ אין צריך לטעם דלא ניתוסין מאניה.

והנה נקיון בגדי כהונה יסודו נלמד מהפסוק 'לכבוד ולתפארת', וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פ"ח ה"ד) וז"ל: בגדי כהונה מצוותו שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנאמר לכבוד ולתפארת, עכ"ל. ומשום כך משנים את הסדר הנכון. ואולי גם בבגדי שבת יש לנהוג כן, ויש לשנות את הנהגה ולהניח את הכוס על השולחן בזמן הקידוש כדי שלא ייפגם המקראי קודש, שהכוונה היא לכסות נקיה.

אלא שיש לחלק בין בגדי שבת לבגדי כהונה, דהרי כתב הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פ"ח ה"ה) וז"ל: כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנים אותן ואין מכבסים אותן אלא מניחן לפתילות ולובש חדשים, עכ"ל. ואם כן אם הבגד יתלכלך מהדם הוא יפסל לעבודה ויולך לגניזה, ולכן חשו חז"ל שלא יתלכלך, משא"כ בבגדי שבת, אף אם יתלכלך, מ"מ יוכל לכבסו במוצאי שבת ולא יפסד מכך, ולכן אולי יקפיד לקיים את הדין של הגבחת הכוס בשעת הברכה למרות שיתלכלך בגדו.

ועוד יש לחלק שהגבחת הכוס בשעת הקידוש הוא דינא דגמרא לפי דעת הרמב"ם בהלכות שבת (פכ"ט ה"ז) כמו שמבואר בסוף משנה ובמרכבת המשנה, ולכן אולי יש לקיימו למרות שייפגם קצת המקראי קודש, משא"כ נתינת הדם מלמטה ללמעלה אולי אינו חיוב מעיקר הדין אלא מעלה בעלמא, ורק בגלל שזה מעלה בעלמא חששו חז"ל לניקיון הבגדים, וצ"ע.

ואמר על כך מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל שכל מה שנאמר שצריך ליתן מלמעלה למטה כי היכי דלא נתוסי מאניה, סברה היא, שהתורה לא תצווה ליתן דם באופן שהבגדים יתלכלכו. וה"ה בבגדי שבת. ובנוסף לכך, יד רועדת השופכת יין, אין זה 'כוס ישועות אשא', כי היא פורענות ולא כבוד לברכה, עכ"ד. ולכן יניח הכוס על השולחן ויקדש מבלי להחזיק את הכוס בידו, וכעין המבואר בדברי הרמ"א (סימן קפ"ב) שיש מדקדקים כשמברכים ברכת המזון ביחיד, על היין, שלא לאחוז הכוס ביד אלא מניחים את הכוס על השולחן לפניהם, וביאר לנו (סימן ט"ו) שהמדקדקים שמברכים על הכוס הוא לצאת ידי האומרים דגם ביחיד טעון כוס, ורק דמהוזהר משמע דייחיד לא יברך על הכוס, ולכן מברכים ואין אוזרים בידם וזוה יוצאים ידי חובל, דאפילו האומרים טעונה כוס הרי הכוס לפניו על השולחן ואחיותו אינה אלא למצווה מן המובחר לדברי הכול.

והנה היה לכאורה מקום לומר שימלא רביעית יין בלבד בתוך כוס גדולה, כך שלמרות הרעד שבידיו, היין לא יישפך החוצה. ומבואר בדברי המשגיב (סימן רע"א סי"ק מב נב) שהקידוש על כוס מלא הוא למצווה ואינו לעיכובה, ואין אין לו כוס אחר קטן, ומותר לקדש על הכוס הגדול כיון שיש בו שיעור רביעית יין שבתוכו. אולם נראה דגם בכה"ג עדיף שיינה על השולחן כוס מלא, כי אין מכובד לעמוד לפני המלך עם כוס סחרה. ואולי יש עצה שעשה קידוש על גביע עם מכסה, וצ"ע.

באיזה מקרה נערב בן י"ג שנים, נחשב 'כספק בר-מצווה' למשך חודש שלם?

מקדס ופסול דסתם אדר ראשון משמע, הלכך צריך הוא שיכתוב בחודש אדר שני, ובאדר ראשון כותב אדר סתם, בין גיטיין בין בטרות עכ"ל אבל מדברי הרמב"ם בפרק י' מהלכות נדרים (ה"ו) נראה שפסק כרבי מאיר. עכ"ל הבי"י. והרמ"א בדרכי משה (אות יב) הבין בדעת הבי"י הנ"ל שפסק כר' יהודה. וכן מוכח בשו"ע שפסק וז"ל 'אם השנה מעוברת יכתוב באדר ראשון לירח אדר ראשון, ובשני יכתוב לירח אדר השני' והוסיף הרמ"א 'ואם כתב באדר הראשון אדר סתם כשר, אבל אם כתב בשני סתם, הגט פסול (ב"י בשם הרא"ש והר"י)', נמצא שהרמ"א נוקט בבי"י שאדר הראשון הוא העיקר. אמנם אין זה מוכרח דאפשר שמרן פסק כהרמב"ם דאדר השני העיקר, ולענין גיטין החמיר להתחילה ככל השיטות, אבל פטורת לשון הבי"י מורה שפסק כר' יהודה. ואמנם לכאורה מרן הבית יוסף סותר עצמו, שבשולחן ערוך (ח"ו"מ סי' מ"ג אות כ' - סעי' כח) פסק להדיח כר' יהודה, והביא בסתם את שיטת הרא"ש ובעל התרומות (שער נ"ה סי' ב') דהלכה כר' יהודה ולא הביא את הרמב"ם שחולק, וכן בשו"ע (שם סעי' כ"ח) נקט לגבי שטרי ממון דסתם אדר הכתוב בטרות נקטינן דהוי אדר הראשון. נמצא שלכורה יש סתירה בדברי מרן האם נוקט כר' מאיר או כר' יהודה. וכן בסי' ר"כ סעי' ח' פסק מרן וז"ל 'אמר: עד ר"ח אדר, עד ר"ח אדר ראשון. עד סוף אדר, עד סוף אדר שני. ולפי הרמב"ם, אם ידע שהשנה מעוברת ואמר: עד ר"ח אדר, אסור עד ראש חדש אדר שני'. נמצא שפסק כר' יהודה בכל המקומות לענין גיטין ונדריים ושטרות, וכר' מאיר לענין תענית על ההורים, וצריך ביאור מה החילוק?

כמו כן בדברי הרמ"א יש סתירה דמחד נראה דנקט שאדר ראשון הוא העיקר שכתב בסי' תקס"ח שם לגבי תענית וז"ל 'וייש אומרים שיתענה בראשון, אם לא שמת בשנת העיבור באדר ב' דאו נהיגים להתענות בשני, וכן המנהג האתענות בראשון, מיהו יש מממירים להתענות בשיה"ש'. ועיין במשנה ברורה שם שכתב שהמחלוקת בין מרן לרמ"א היא אם אדר הראשון עיקר או אדר שני עיי"ש, וכן בסי' תכ"ז כתב "כשמעברים השנה כותבים באדר ראשון אדר סתם, ובשני אדר השני". וכן פסק באבה"ע"ז שהבאנו לעיל (סי' קכ"ו סעי' ז). ואילו הרמ"א עצמו כתב בסי' נ"ה (סעי' י"ז) וז"ל 'מי שנולד באדר ונעשה בר מצווה בשנת העיבור, אינו נעשה בר מצווה עד אדר השני', ומשמע דאדר השני הוא העיקר? ויש ליישב לכאורה כמו שכתבו בשו"ת תרומת הדשן (ח"א סימן רצ"ד) ובלבוש (או"ח סימן תרפ"ה) שהנידון לגבי תענית ביום פטירת אביו ואמו אינו שייך לנידון אם אדר ראשון עיקר או אדר שני עיקר, ואפילו אם אדר שני עיקר מכל מקום מתענה באדר ראשון, וזהו משום שתענית הוא כמו נדר, וגבי נדרים קיי"ל שאדם הנודר לעשות דבר פלוני באדר, יעשה באדר ראשון, דילפינן נדרים משטרות כדאיתא במס' נדרים (דף סג). עיי"ש והיינו דלענין נדר ושטרות, סתם לשון אדר הכוונה לאדר ראשון, ועיין עוד בשו"ת מהר"י מינץ סימן ט'. ונמצא לכאורה דאפשר שלכו"ע

"והאמה מזה והאמה מזה בעודך באורך יריעות האוהל יהיה סרוח על צדי המשכן מזה ומזה לכסות" (כו"ג)

חולה פרקינסון הסובל מרעדה בידיו, מסתפק כיצד לנהוג בקידוש בשבת, האם יחזיק את הכוס בידיו כמו שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, כמו שמבאר מרן בשולחן ערוך (או"ח סימן קפ"ג ס"ד) וכן במשגיב (שם סי' טז). ועיין עוד במרן בשולחן ערוך (סימן רע"א סי"י) שכוש קידוש טעון כל מה שכוש של ברכת המזון טעון, או שמא יניחנו על השולחן כדי שבגדו לא יטנף ביין. שהרי נאמר יביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש' (ויקרא כג ג) ופירש התוספות בגמרא במסכת כריתות (דף ז' ע"א ד"ה וקראו) וז"ל: וקראו מקרא קודש פירוש בכסות נקיה. ובעל הטורים כתב מקרא קודש בגימטריה 'במאכל ובכסות נקיה, ואין יאמר בקידוש כי הוא יום תחילה למקראי קודש, ובאומר תיבות אלו יטנף בגדיו; והנה בעבודת נתינת הדם על מזבח הזהב ממקום עומדו על כל קרנות המזבח, רבי אליעזר אומר במקומו היה עומד ומחטא ממקום עומדו על כל קרנות המזבח, ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה חוץ מזו שהייתה לפניו שהיה נותן מלמעלה למטה. והטעם מבואר הגמרא 'כי היכי דלא ניתוסין מאניה'. ופירש רש"י במשנה (ד"ה חוץ מזו) שבקרן שהוא עומד אצלה שהיא לפניו שאי אפשר לו לצדד ראשי אצבעותיו למטה אלא למעלה, וצריך למשוך המתנה מלמעלה למטה, שאם מושכה מלמטה למעלה הדם זב לתוך בית יד כותנתו.

והנה מלשון המשנה 'כל כולן היה נותן מלמעלה למטה' משמע שקבעו חכמים חובה בדבר ליתן הדם בשאר הקרנות מלמטה למעלה, וצ"ב מדוע, כיצד שירצה הכהן יעשה? וכבר נתקשה בזה החזו"א בגמרא במסכת יומא (סימן קכו אות לח ד"ה שם ועל כולן) וז"ל: ואפשר דחכמים קבעו חובה לעשות מה שנוח לו שזו כבוד העבודה שלא תיעשה בשינוי אלא בדרך הנות, עכ"ד. ואם כן מבואר שבקרן לפניו משנה את הסדר ומחטא ויורד כדי שלא יתלכלך בגדו. הרי שניקיון הבגדים היא

כתב המשנה ברורה (סימן נה סי"ק מה) שנער שנולד ביום הראשון לראש חודש בחודש מלא שבו שני ימים, ונעשה בן י"ג שנים בחודש חסר שבו רק יום אחד, אף על פי כן אינו נעשה עד מצווה ע"ב בראש חודש.

ולענין מי שנולד בשנה מעוברת בראש חודש ל' אדר א' שהוא היום הראשון של ראש חודש אדר ב', ושנת הי"ג שלו היא שנה פשוטה שבה חודש אדר תמיד חסר, כתב בשו"ת בנין ציון (ח"א סימן קנ"א) שנעשה בר מצווה בתאריך ל' בשבט שהוא היום הראשון של ראש חודש אדר, וכן כתב הגר"י וייס זצוק"ל בספרו שו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' ח' וחי"ח סי' ז), אמנם סיים שקולא יש להתיישב בדבר. מאידך גיסא, דעת מרן הגר"ש אלשיך זצוק"ל (בירור הלכה ח"ד סימן נה עמוד ג.) שיש להחמיר שדינו כספק מתאריך ל' בשבט עד ראש חודש ניסן. וכן דעת מרן הגר"ש זצוק"ל (בירור הלכה שם) שכיוון שזו מחלוקת אם נעשה גדול בלי בשבט או בראש חודש ניסן, למעשה יחמיר כשתי השיטות את החומרות שבגדול ובשקטן.

ואם נולד בשנה פשוטה בלי בשבט ושנת הי"ג שלו מעוברת, כתב בשו"ת בנין ציון (שם) שנעשה בר מצווה בתאריך ל' באדר א'. מאידך, בספר מבן שמואל (להגר"ש הומינר, סימן ו) כתב בשם מרן המהר"ל דיסקין והגר"ש סלאנו שנעשה בר מצווה בלי שבט. ודעת מרן הגר"ש זצוק"ל אויערבאך (אשי ישראל פט"ו הערה כו) שלחומרה יש לנקוט כשיטת הבניין ציון הנ"ל, וכן כתב הגר"ש וואזנר זצוק"ל בספרו שו"ת שבת הלוי (ח"י סי' קה).

ומכאן נחלקו הפוסקים בדין נוסף לגבי אדם שנעשה לו נס, אימתי יעשה את יום המשתה, ודקמה"ש הלוי בתשובה (או"ח סי' ט"ז) כתב שיש לעשותו באדר הראשון, ורק אם נעשה לו הנס בשנה מעוברת באדר ב' יעשה באדר ב', והביא הפרי חדש (סי' תרצ"ו). ומאידך הכנסת הגדולה (בהגהות השו"ע סי' תרפ"ג) בשם אביו וקצת חכמים כתב לעשותו לעולם באדר שני. וכתב שנשאלה שאלה זו ביישיבה ופסקו מר אביו ושאר חכמים לעשותו באדר ב', והוכיחו כן מהגמרא במסכת מגילה (דף ו' ע"א) שלומדת הגמרא מהפסוק שיש לעשותו באדר ב', וכן מפרש המג"א (סי' תרפ"ו סק"ז) ובכ"פ החיים (סי' תרפ"ו סק"י"א) נראה שנקט לעשותו באדר ב', ולמד שכן דעת החיד"א בבכרי יוסף (סימן תרפ"ו סק"י).

ובדעת מרן השו"ע לכאורה היה נראה להוכיח שלעולם אזלינן בתר אדר ב', כמ"ש בהלכות תענית (סי' תקס"ח סעי' ז) וז"ל 'כשאירע יום שמת או אביו או אמו באדר, והשנה מעוברת יתענה באדר ב"י. משמע דלעולם אזלינן בתר אדר השני. והיה מקום להקשות דהרי מרן בשולחן ערוך (אה"ע"ז סי' קכו סעי' ז) הביא הבית יוסף את המחלוקת הזו לגבי כתיבת הגט וכתב וז"ל 'ואם כתב אדר סתם, נראה שבאדר ראשון כשר ובאדר שני פסול, שאדר סתם - אדר ראשון משמע, והוהו ליה מקדס ופסול וכו', וכתב הרא"ש (שם סי' ע"ב) והלכה כרבי יהודה וכן פסק הר"ן (שם סג) ד"ה ולענין) וכתב הלכך מי שעומד באדר שני וכותב אדר סתם, החטור

פס גבן לבאר מדוע מרן בתענית על הורים נקט שיעשה באדר ב', וכתב טעמו בב"י בשם המהר"י וי"ל כר"מ, ושינה טעמו מכל המקומות הנ"ל שפסק כר"י? ונלע"ד לבאר אולי עפ"י המבואר בברכ"י הנ"ל, שביאר שהטעם שאינו נעשה בר מצוה עד חודש העיבור, משום שדבר זה תלוי בשנים ויש שנה שהיא מורכבת מ"ג חודשים, אם כן לפי זה אפשר לומר גם לגבי תענית על הורים, שדבר זה תלוי בשנים מידי שנה בשנה ביום האזכרה, ובוה נקטינן שיעשה באדר ב', משא"כ בשטרות ובנדריים העיקר הוא אדר א', ולכן כאשר מקבל על עצמו בנדר לעשות סעודה, אימתי חל חיוב הנדר לעשות הסעודה? באדר א', אף שזהו חיוב המתחדש מידי שנה, אבל חיוב זה הוא מדין נדר שהתחייב להודות לה', וחיוב הנדר חל מאדר א', ואילו בסוכרה שהיא ציון ליום זה שבו נפטרו הוריו, וכיון שיש שנים של י"ג חדשים תאריך האזכרה נקבע לפי אדר ב'. ומכל מקום אין ללמוד משם לניד"ד, דהא חזינן שמרן נקט בכל המקומות האחרים כר"י יהודה.

ובמשנה ברורה לכאורה נראה גם שסותר את עצמו שהרי בסימן תרפ"ו (סק"ח) כתב דאם אירע נס בחודש אדר וקיבל לעשות זכר לנס כמו פורים בכל שנה ושנה אם הנס היה בשנה פשוטה עושה זכר לנס בשנה מעוברת באדר שני ורק אם היה הנס בשנה מעוברת באדר ראשון עושה הזכר באדר ראשון עכ"ד, ובסימן תרצ"ז (סק"ב) כתב דאפילו אם אירע לו נס בשנה פשוטה עושה זכר הנס בשנה מעוברת באדר ראשון ורק אם אירע הנס בשנה מעוברת בחודש השני אזי עושה הזכר באדר שני עכ"ד. ודבריו סותרים זה את זה.

ובספר בשבילי הלכה ומנהג (שבת ומועדים עמ' קס) בשם חכם אחד הביא תירוץ על זה, שאולי דין זה תלוי אם קיבל על עצמו לעשות סתם זכר לנס, או שקיבל על עצמו בלשון "פורים" שבסימן תרפ"ו הזכיר המשני"ב שקיבל לעשות פורים בכל שנה, וכיוון שקיבל בלשון פורים אזי יש אומדנה שכוונתו על החודש שחל בו פורים, משא"כ כאשר קיבל על עצמו סתם זכר לנס, שבוה יעשה כן בחודש אדר א'. ותירוץ זה דחוק.

ונלע"ד ליישב הסתירה באותו אופן על פי דברי הברכ"י שבסימן תרפ"ו (סק"ח) מיירי בציבור הקובעים תאריך לנס, ומשמע כן מזה שמתחיל המשני"ב שם לבאר שיכולים בני העיר לתקן בחרם ובהסכמה לעשות פורים ביום שנעשה בו נס וכו', ואילו בסימן תרצ"ז מיירי ביחיד שנעשה לו נס, ולכן נוקט שיעשה את הסעודה באדר א' ודו"ק.

ועיין בחת"ס ("ח"א חאו"ח ס"י קסג) שנקט שפעמים אדר ראשון הוא העיקר, וכגון שיש דין זריזים מקדמים, ופעמים השני עיקר, וכגון שיש עניין של סמיכת גאולה לגאולה, ואזכרה יש לעשות בשני כי אז עיקר הדין על הנשמה, עיי"ש. אמנם לדין יש לנהוג כמו שכתב הברכ"י.

הלכה – אדם שנעשה לו נס בחודש אדר וקיבל על עצמו לעשות כל שנה בחודש אדר ביום זה סעודה, אם הוא אדם יחיד יעשה באדר א', ואם הנס נעשה לציבור יעשה באדר ב'. כמו שכתב הברכ"י (סי' תרצ"ז) וכן הפרי חדש (שם) והפרי מגדים (שם).

איך יתכן שאדם העולה לתורה יהיה חייב לברך פעמים?

כנמלך... ובברכי יוסף כתב בשם מו"ה שיש לחלק דכוונת המברך על כל מה שיקראו לפניו, וגם בציבור מה שכתב גו"ר דש"ץ טפל לציבור, ובתרייהו גריר, וכן ראיתי בקהל רב כמה פעמים בפני חכמים, ולא הצריכוהו לברך עכ"ל. לפי זה צריך לצאת שאם הוא העולה והוא הבעל-קורא, והוא עצמו החליט להמשיך הלאה, כגון שעלתה סברה ברואשו לאחר ששנתק, והחליט לסיים את הקריאה, שצריך להמשיך כגון בפרשת תרומה בסוף שני, שהחליט לקרא את המנורה יחד עם השולחן, וזאת על סמך על דברי הגמרא במסכת חגיגה (דף כ"ו ע"ב) ואת המנורה נוכח השולחן שאין להזיז המנורה ממקומה, וכן בגמרא במסכת יומא (דף ל"ג ע"ב) ואת המנורה נוכח השולחן-בעיני דחנו הדדו, כלומר המנורה והשולחן צריכים לראות זה את זה, ולכן נהג הרב דושינסקי לסיים את השני לפני יואת המשכן תעשה", ככה"ג אם עלה בדת הקורא חידוש זה באמצע הקריאה יצטרך לברך פעם נוספת. אבל לא ברכו. (שו"ת ע"ס ספר המצות הקצרה).

אנשים שישבו באולם, ואמרו להם פלוני מגיע, לפעמים מצוה עליהם לעזוב את האולם, ולפעמים אסור לעזוב, מתי מצוה לעזוב, ומתי אסור?

לא חזי ליה, דקאים מקמיה, תלמוד לומר "תקום... ויראת מאלוקיך". ופרש"י מקמי דלמטיה זמן חיובא בארבע אמותיו. ויש לדון אם מותר לקום קודם שיגיע החכם, או להסתלק משם קודם שיגיע החכם? והדעת נוטה שגם זה אסור. וראיתי מי שמפרש מש"כ גבי עדת קרח "ויקומו לפני משה" (במדבר ט"ז ב') ולא נאמר מלפני משה כמו שכתוב בפרשת ויקהל (שמות לה כ) לרמוז שקמו קודם שבא, כדי שלא יתחייבו לקום מפניו, עכ"ד (ויעוין יונה א' ג', "מלפני ה").

אדר השני עיקר, מ"מ לעניין תענית נחלקו מרן והרמ"א אי אזלינן בתר אדר הראשון או אדר השני מצד החיוב לקיים את נדרו.

ולפי זה נראה דאף אי נימה אדר השני עיקר מ"מ בנד"ד לגבי סעודה ויו"ט שעושה על נס שנעשה לו, יש לחלק בין יום טוב שעושה היחיד לעצמו, שיעשה באדר א', לבין יו"ט שעושים ציבור, שיעשו באדר ב'. ומבואר לחילוק זה בברכ"י סי' תרצ"ז (סק"א) שלומד שאין מחלוקת כלל בין המהר"ש הלוי לבין אביו של הכנה"ג, ומה שפסק אביו של הכנה"ג דאזלינן בתר אדר השני, דזוקא בציבור פסק כן ולא ביחיד, דהא הגמ' שממנה הביאו אבי הכנה"ג ראה אומרת שמכיוון שסמך גאולה לגאולה עדיף, אבל בוודא אין לטעם דאין מעבירים על המצוות, ולכן מחלק הברכ"י בהיכא שיש חשש שמא ישכת, כגון שזהו נס הנעשה ליחיד, יעשה באדר א', משום דקימ"ל דאין מעבירים על המצוות, ומה דנקטינן לעשות באדר ב', היינו בציבור שנעשה להם נס, דלא חיישינן שיתבטלו מלחוג את היו"ט, ולכן אין לנו לחוש ל"אין מעבירים על המצוות" ועדיף לסמך גאולה לגאולה. וכן פירש שם במחזיק ברכה (אות א'), דאף שקימ"ל שנער הנולד באדר פשוט אינו נעשה בר מצוה עד אדר השני, מ"מ בנידון הנס שקיבל לעשות כמו יו"ט בכך וכך לחודש אדר, יעשונו בראשון, דשאני גבי הנער דבעינן י"ג שנים שלימות וישנן שנים שמורכבות מ"ג חודשים, נמצא שעד שייגיע אדר ב' אינו נחשב כגדול, משום שעוד לא הושלמה שנתו הי"ג, משא"כ לגבי קביעת תאריך שמחה והודאה דאין מעבירים על המצוות, יש לעשותו באדר הראשון כמו שפסקו רוב הפוסקים כר"י יהודה, ואפי' הרמב"ם שפסק כר"מ בנידון זה יודה שיש לעשותו באדר א'. עכת"ד הברכ"י. ונמצא שלעניין בר מצוה נקטינן דאדר שני הוא העיקר, וכ"פ הגר"ח פלאגי בספר כף החיים (סי' י"ג אות ב') והגר"ח בשו"ת רב פעלים (חיוב חו"מ סי' י') שכן פשט המנהג וכן עיקר ההלכה, וכ"פ בשו"ת משפטי עוזיאל (מהדו"ת סי' ג') ומרן הראשון לציון רבנו עובדיה יוסף זיע"א בספרו יחוה דעת (ח"א סי' פג) דסתם אדר לעניין בר מצוה הוא אדר שני, אמנם לעניין עשיית סעודה וכדו', בזה יש לחילוקו של הברכ"י שעושים באדר א'. ועיין בפרי מגדים (אשל אברהם סי' תרצ"ז סק"א) וכן בפרי חדש (סי' תרצ"ז) שפסקו שיעשה הסעודה באדר ראשון, ולכן נראה להלכה שיעשה הסעודה באדר א'.

והנה הגר"ח פלאגי בספרו כף החיים (סי' תרפ"ו סק"יז) הביא המחלוקת אם לעשות היו"ט באדר א' או באדר ב', והביא דעת המג"א שיש לעשותו באדר ב', וסיים "וכן נראה דעת הברכ"י אות ז", ואנא עבדא איני מבין דהא שם באות ז' כתב "מי שאירע לו נס בימי אדר פשוט, וקבלו לפורים בכל שנה, בשנת העיבור יעשהו בראשון. כנה"ג בסי' זה משם מהירוש' הלוי א"ח סי' י"ו. ועמ"ש בעניותנו לקמן סי' תרצ"ז (אות א)". ולאחר מכן מביא מהמג"א כתב שיעשה באדר שני והאלהיה רבה מקשה על המג"א, והברכ"י דוחה את קושיות האלהיה רבה, דהיינו שנשאיר העיקר באדר ב', אבל מ"מ כותב להדיה שהחילוק נמצא בסי' תרצ"ז ושם כותב לחלק בין יחיד שנעשה לו נס שעושה באדר א' לבין ציבור שנעשה להם נס שעושים באדר ב'. וצ"ע.

"ועשית מנורת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו" (כה לא)

טרם נבוא להשיב על חידה זו, הבה נחוד חידה נוספת: איך יתכן שיברך "המוציא" פעמים באותה הסעודה?

תשובה: כגון שצוה לעצמו לחם לאכול כולו, ועל דעת זה בירך "המוציא", ואחר כך נתאוה לאכול עוד, ושולח לקנות עוד, צריך לברך שנית "המוציא". והטעם דמעשיו מוכיחים שלא היה בדעתו לאכול כי אם הלחם שקנה, שאל"כ היה קונה יותר, אלא שאח"כ נתאוה לאכול עוד. אבל אם יש לו בבית לחם, וחותר לו חתיכה לאכול אותה, ואח"כ רוצה לחתוך עוד. אין זה נמלך, דדרך אדם כן הוא, דלפעמים בשעת ברכה חושב שיהי' לו די בחתיכה אחת, ואח"כ כשרואה שאינו שבע בזה, לוקח עוד. עכ"ל המשני"ב (סימן קע"ז י"ח) בשם הטי"ז.

וכתב השערי תשובה (סימן קע"ד) כי מהריק"ש למד מאכא כשהקורא מכוון לגמור עם העולה, ושתק. ואח"כ אמרו שיקרא (עוד) להלך. צריך העולה לברך שנית, דהוי

כתב מרן בשולחן ערוך (יו"ד ק"ג ג בהגה): שרים או כוהנים, שיש להם צורת עבודת כוכבים בבגדיהם, או שנושאים צורת חמה, אסור להשתחוות לפניהם... ויקום לפניהם קודם בואם. עכ"ל. הנה הפתרון של החידה, מתי מצוה לעזוב את האולם, כגון שמודיעים שכומר יגיע והוא נושא צורת חמה בבגדו. ואסור לעזוב את האולם, באופן שמכריזים שתלמיד חכם עומד להגיע והאנשים יכולים לקיים מצוה לקום בפניו, ואם יעזבו, יבטלו מצוה, אסור להם לעזוב את האולם.

וכך כתוב בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בהערות על הגמרא במסכת קידושין (דף לג וז"ל: יכול יעצים עיניו מקמי דלמטיה זמן חיוביה, דכי מטי זמן חיובא

לאחר עספר שנים של הדפסת והפצת עלון זה בארץ ובחו"ל, פאחר והוצאת העלון כרוכה בהוצאות

כספיות גדולות, לצערנו הרב אנו נאלצים לצמצם פאוד את כמות הדפסת והפצת העלוני.

מעוניין לזכות את הרבים? אתה יכול בשמחה להדפיס עלון זה ולהפיצו באזור מגורך.

ניתן לעזור בהוצאת והפצת העלון ולהקדיש עלונים לזכו הרבים לבריאות אושר נחת וז"ק ולע"ג קרובים וידידים.

הפענויין להיוות שותף בהוצאת העלון ולזכות את הרבים ויכל לפנות לטלפון: 052-814448

ניתן ולהיות שותף בזיכו הרבים ולתרום גם בביט בטלפון: 052-8144488